

Samråd om hållbar bolagsstyrning

Synpunkter från Fair Action, 26 november 2020

Fair Action är en ideell förening som arbetar för att få företag att ta ansvar för sin påverkan på människor och miljö. Vi granskar företag och är experter på internationella riktlinjer för företagsansvar. Fair Action är medlem i Concord Sverige och en av initiativtagarna till kampanjen Visa handlingskraft. Kampanjen vill driva på Sveriges regering att aktivt verka för ett effektivt regelverk om human rights due diligence på EU-nivå.¹

Vi tackar för möjligheten att få delta i konsultationen om hållbar bolagsstyrning. Utöver svaren på frågorna nedan bifogar vi också ett dokument som beskriver de grundläggande komponenterna som vi anser att en lagstiftning om due diligence gällande mänskliga rättigheter och miljö bör innehålla. Dokumentet är framtaget av bland annat Amnesty, Oxfam och Clean Clothes Campaign. Fair Action är medlem i Clean Clothes Campaign och står bakom förslagen om lagens utformning.²

I. Tillbörlig aktsamhet i globala leverantörskedjor (HRDD)

Diskussion om behovet av ett EU-rättsligt ramverk för tillbörlig aktsamhet i globala leverantörskedjor med fokus på mänskliga rättigheter och miljö.

Bör det ställas ytterligare krav på företag att ta hänsyn till mänskliga rättigheter, sociala förhållanden och miljön utöver dagens regelverk?

Ja, lagstiftning om human rights due diligence behövs eftersom återkommande granskningar visar att företag inte gör tillräckligt för att säkerställa att mänskliga rättigheter respekteras i sin verksamhet och i leverantörskedjan. I en granskning av 46 svenska företags hållbarhetsrapporter, gjorde nästan vartannat företag ingen uppföljning av om deras policy för mänskliga rättigheter faktiskt följs i den egna verksamheten eller i leverantörsledet.³ Granskningen är från april 2020 och gjordes av Amnesty i Sverige och Fair Action, och gjordes för andra året i rad.⁴

¹ Se mer information om kampanjen på www.visahandlingskraft.nu

² Huvudsakligt innehåll i en EU-lagstiftning för företags respekt för mänskliga rättigheter och miljön, Amnesty, Oxfam, Clean Clothes Campaign mfl, 2020, https://fairaction.se/wp-content/uploads/2020/09/Principal_elements_of_an_EU_mHREDD_legislation-1.pdf

³ Amnesty och Fair Action, Hög ribban för företagen – En granskning av hållbarhetsredovisningar ur ett människorättsperspektiv, april 2020, <https://fairaction.se/okategoriserad/vartannat-foretag-haller-inte-koll-pa-om-deras-policy-for-manskliga-rattigheter-foljs/>

⁴ Amnesty i Sverige, Diakonia och Fair Action, Hög ribban för företagen – En granskning av hållbarhetsredovisningar ur ett människorättsperspektiv, mars 2019, <https://www.amnesty.se/aktuellt/hoj-ribban-svenska-foretags-arbete-med-manskliga-rattigheter/>

Även europeiska studier visar att många företag inte vidtar tillräckliga åtgärder för att minska sin negativa påverkan på människor och miljö. Bara drygt en tredjedel (37%) av företagen utför någon form av process för due diligence gällande sin samlade påverkan på mänskliga rättigheter och miljö, visar en studie där 334 europeiska bolag intervjuats på uppdrag av EU-kommissionen.⁵ Företagen har alla internationell verksamhet och är av olika storlek. Dock begränsar den stora merparten av bolagen sina kontroller till direkta leverantörer, och går inte längre ner i kedjan och undersöker till exempel risker för dåliga arbetsförhållanden hos de som tillverkar råmaterialen eller andra beståndsdelar av varan. Utifrån studien drar EU-kommissionens arbetsgrupp för ansvarsfullt företagande slutsatsen att åtgärder som bygger på frivillighet inte gjort att näringslivet i tillräckligt stor utsträckning identifierar, åtgärdar och förebygger sin negativa påverkan på mänskliga rättigheter och miljön i värdekedjan.

Vilka fördelar finns det med gemensamma tvingande EU-regler?

En viktig fördel med lagstiftning om human rights due diligence är att det skapar en jämnare spelplan för företagen. Utan lagstiftning om human rights due diligence måste de företag som vill arbeta etiskt och hållbart konkurrera på ojämlika villkor med företag som inte tar hänsyn till mänskliga rättigheter. Med en lagstiftning blir det också tydligt och förutsägbart för företagen vad som gäller i fråga om mänskliga rättigheter. En lagstiftning på EU-nivå har fördelen att det inte blir olika regler i olika länder. Dessutom underlättar ett lagkrav för företag när de ska ställa krav på sina leverantörer, eftersom de kan referera till lagkravet som ger större tyngd gentemot leverantörerna. Dessa fördelar framhålls ofta av investerare och företag.⁶

Vilka nackdelar skulle sådana regler kunna föra med sig?

En risk med lagstiftning som utformas på EU-nivå är att den möjligen inte blir tillräckligt effektiv, då andra medlemsstater kan driva svagare skrivningar och att Sverige och andra medlemsstater därmed kan behöva initiera en nationell process för att täcka eventuella luckor/behov. Mindre bolag kan komma behöva stöd i förståelse av lagstiftningens bäring på den egna verksamheten, varför viss flexibilitet för de minsta bolagen kan beaktas.

⁵ EU-kommissionen, Study on due diligence requirements through the supply chain, januari 2020, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8ba0a8fd-4c83-11ea-b8b7-01aa75ed71a1/language-en>

⁶ Se t.ex. intervjuer med svenska företag i rapporten ForumCiv, Time to Act - The need for legislation on business and human rights, oktober 2020, <https://forumciv.org/sites/default/files/2020-10/Time%20to%20act%20ForumCiv.pdf> samt Investor Alliance for Human Rights, Investors with US\$5 trillion call on governments to institute mandatory human rights due diligence measures for companies, april 2020, <https://investorsforhumanrights.org/news/investor-case-for-mhrdd>

Bör sådana regler vara allmänna eller fokusera på särskilda områden/branscher, och i så fall vilka?

Den nya lagstiftningen ska gälla alla företag, både privata och statliga, inklusive finansiella institutioner, företag av alla storlekar och i alla branscher, med hemvist inom eller baserad i EU, samt företag som har verksamhet inom, eller erbjuder produkter eller tjänster inom EU. Den måste omfatta att både stora och små företag är en del av samma värdekedja, och att fokus måste vara på att identifiera, förebygga och lindra risker i hela värdekedjan.

Trots att lagen ska gälla alla branscher, så måste den möjliggöra för ytterligare möjligheter eller tillämpning för specifika branscher, produkter eller handlingar, särskilt när dessa kan medföra en förhöjd risk för negativ påverkan på mänskliga rättigheter och miljö. Sådana tillägg får inte begränsa de generella skyldigheterna som gäller i denna lagstiftning.

Om sådana regler införs, hur bör man se till att de efterlevs?

För att förhindra negativ påverkan på mänskliga rättigheter kopplade till företags verksamhet krävs en lagstiftning med en kombination av sanktioner för företag som bryter mot den. Administrativa sanktioner i de fall företag inte tar de steg som krävs för att utföra human rights due diligence, straffrättsligt ansvar samt möjligheter för skadelidanden att få gottgörelse i domstol. I detta bör inrymmas skadeståndsansvar för bristande human rights due diligence när det gäller leverantörers påverkan på de mänskliga rättigheterna. Skadeståndsrättsligt vårdslöst agerande ska kunna ådömas ett bolag som vid kontraktering av tredje part inte vidtagit rimliga åtgärder för att försäkra sig om att mänskliga rättigheter inte påverkas negativt. Det är också viktigt att avlägsna praktiska hinder för gottgörelse i domstol, särskilt de som kan kopplas till höga kostnader för domstolsprocesser. Företag som bryter mot lagstiftningen bör också uteslutas från möjligheten att delta i offentliga upphandlingar.

IV. Kretsen som bör omfattas av en eventuell lagstiftning

Vilka företag bör omfattas?

Bör reglerna gälla även företag i tredje land som bedriver viss verksamhet inom EU?

Se svar ovan under frågan ”Bör sådana regler vara allmänna eller fokusera på särskilda områden/branscher, och i så fall vilka?”